בחלה וזו שלא הביאה אלא עשבים לפני ר"ה ואחר ר"ה נתגדלה מן החדש היא ואין תורמין חלה מזה על זה: למעשרות אחת הן נחשבות. שהרי אף זו שלא הביאה אלא פחות משליש לפני ר"ה לא נתחייבה במעשרות עד לאחר ר"ה בשנה זו ומשנה אחת הן ומעשרין מזה על זה: אחת הביאה שליש לפני ר"ה ואחת הביאה עשבים ובשנה זו נגמרו הרי הן נחשבות שתים בין לחלה ובין למעשרות לפי שאותה שהביאה שליש לפני ר"ה נתחייבה כישן בשתיהן והאחרת לא נתחייבה בשתיהן אלא בשנה זו ואין תורמין לא חלה ולא מעשרות מזה על זה: בנתיים מהו. וכדמפרש לקמיה ואיזהו בנתיים העושה עיסה מן הטבל וקרי לה בנתיים לפי שהוא מדבר שהוא בנתיים שזה כבר נגמר לחיוב מעשרות אבל עדיין לא נתקן והרי הוא בין הנגמר לבין הפרשה ואם עשה עיסה ממנו פליגי בה ר' יונה ור' יוסי אליבא דר"ש דמר אמר בשמיה שדינו כבראשונה כלומר כמו שהיה מקודם שנגמר למעשרות ועיסה זו פטורה מן החלה ומר אמר בשמיה שדינו כבאחרונה כמו שכבר הופרש ממנו התרומה והמעשרות וחייבת בחלה וכדמסיק ואזיל: חלה חייבת בתרומה ותרומה חייבת בחלה. כלומר לפעמים מצינו שאף התרומה חייבת היא בחלה כמו שהחלה חייבת בתרומה שהרי בתחלה מפרישין מן הכרי תרומה ומעשרות על הכל וא"כ אף חלק החלה שיפרישו אח"כ מהעיסה נתרם הוא וזהו חלה חייבת בתרומה אף כאן בזה הטבל שיש בו חלק תרומה שעדיין לא הופרשה ממנו מ"מ אם עשה עיסה ממנו חייבת בחלה ואע"פ שיש בה מחלק תרומה ותרומה עצמה שכבר הופרשה ודאי פטורה מן החלה כאן שלא נתבררה התרומה מתחייב בחלה אף לחלק תרומה שבה: מנין שחלה חייבת בתרומה. כלומר דילמא אין ה"נ דא"צ לתרום על חלק החלה שבתבואה מאחר דסוף שיתנה לכהן: חלה תרימו תרומה. דריש בה אף מחלק החלה שבה תרימו תרומה גדולה וכן המעשרות: מנין שהתרומה חייבת בחלה. כלומר חלק התרומה וכגונא דאמרן שעושה עיסה מן הטבל: מן קושי פתרין להן קרייה. מאותן חברים שהן ממקום נקרא קושי מפרשין מהפסוק הזה דכתיב מראשית עריסותיכם תרימו חלה מאותה שכתוב בה ראשית דנקט זו התרומה ממנה נ"כ לפעמים תרימו חלה וכה"ג דאמרן:

תורה אור

פחות משליש ואחת עשבים לחלה שתים ולמעשרות אחת. אחת הביאה שליש ואחת עשבים בין לחלה בין למעשרות שתים. בנתיים מהו רבי יונה בשם ר"ש בן לקיש בנתיים כבראשונה רבי יוסי בשם ר"ש בן לקיש בנתיים כבאחרונה איזו בנתיים *העושה עיסה מן הטבל [ה] חלה חייבת בתרומה ותרומה חייבת בחלה, מנין שהחלה חייבת בתרומה רבי יצחק בשם רבי שמואל בר מרתא בשם רב חלה תרימו תרומה מחלה תרימו תרומה מניין שהתרומה חייבת בחלה מן קושי פתרין הדין קרייא מאותה שכתוב בה ראשית תרימו חלה: הסופגנין טריקט'. הדובשנין מלי נאלה. והאיסקריטין חליטין דשוק וחלת מסרת חליטין דמיי. רבי יוחנן אמר טריקטא חייבת בחלה ואומר עליו המוציא לחם מן הארץ. ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. ר"ש בן לקיש אמר טריקטא אינה חייבת בחלה ואין אומרין עליו המוציא לחם מן הארץ ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח. רבי יוסי אמר תרתיי ר' יוחנן אמר טריקטא חייבת בחלה ואומר עליה המוציא לחם מן הארץ ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ר"ש בן לקיש אמר טריקטא אינה חייבת בחלה ואינו אומר עליה המוציא לחם מן הארץ ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. רבי יוסי אמר חורי (רבי יוסי אמר) רבי יוחנן [אמר] [ו] כל שהאור מהלך תחתיו חייב בחלה [ז] ואומר עליו המוציא לחם מן הארץ [ח] ויוצא בו ידי חובתו בפסח רבי שמעון [בן לקיש] אמר כל שהאור מהלך תחתיו אינו חייב בחל' ואין אומרין עליו המוציא לחם מן הארץ ואין אדם יוצא בו י"ח בפסח. א"ל ר' יוחנן [ט] ובלבד ע"י משקה. מתני' פליגי על ר' יוחנן הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין וחלת המשרת

מן קושי פתרין הדין קרייא. ר"ל רבנן דמן קושי וכה"ג איתא בירושלמי במס' כתובות פ"א וכ"כ הפ"מ ז"ל עיי"ש:

ר' יוחנן אמר כל שהאור מהלך תחתיו. אפילו אינו מהלך מן הגד כמעשה תנור מ"מ חשיב כמעשה תנור מכיון שלא נעשה בחמה אלא ע"י האור חשיב לחם וחייב בחלה ורשב"ל ס"ל כיון שאין האור מהלך מן הגד כמעשה תנור אינו חשיב לחם ופריך מהמתני' פליגי על ר' יוחנן הסופגנין כו' פטורה מן החלה פתר לה בסופגנין שנעשה בחמה דתניא ואין יוצאין בו בני' הר"ש ז"ל וכן ני' הגר"א ז"ל בכי"ק בסופגנין שנעשה בחמה ויוצאין בסופגנין שנעשה באור ולית הדא פליגי. על רשב"ל דס"ד דכיון שנעשה באור אפילו אינו מן הגד נמי חשיב לחם וא"כ קשיא מהאי ברייתא על רשב"ל ומשני פתר לה כשהי' האור מהלך מן הגד:

מיליהן

הלכה ד מתני'

אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה. דלענין חלה הני כולהו לאו לחם מיקרו: והפרגין. מין קטניות: ופחות מחמשת רבעים בתבואה. כלומר אף שהתבואה והיא מחמשת המינין מחויבת בחלה אם אין מהן אלא עיסה שהיא פחות מחמשת רבעים פטורה דחמשת רבעים הוא שיעור חיוב חלה כדתנן בפ"ק דעדיות: הסופגנין. מפרש בגמרא טריקטא והן רקיקין דקין ורקיקי תרגומו ואספוגין: הדובשנין. שנילושו בדבש ובגמרא קרא אותן מלי נאלה ומלה לעז הוא מילא דבש: והאיסקריטין. פירשו בגמרא חליטין דשוק חליטין העשוין מלפחת רותחין כדי למכור בשוק: וחלת המשרת. חליטין דמוי העשוין מקמח במים רותחין ואלו כולן בלילתן רכה ומערבין בהן או יין או שמן או חלב או דבש או מים רותחין: והמדומע. סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין ונעשה הכל מדומע ואם עשה ממנו עיסה פטורה מן החלה לפי שיש כאן תרומה שכבר הופרשה והוכררה מתחלה וכתיב תרימו תרומה ולא מזו שכבר נתרמה: **גמ'** הסופגנין טריקטא וכו' כמפורש במתני': רבי יוחנן אומר טריקטא חייבת בחלה וכו' ולקמן פריך עליה מהמתני': ר' יוסי אומר תרתיי. שני דברים דפליגי בהו ר"י ור"ל חדא הא דטריקטא ועוד אמר ר' יוסי חורי עוד דבר אחר דפליגי ביה דר' יוחנן אמר כל שהאור מהלך תחתיו כלומר שלא נאפה בתנור אלא במחבת והאור מהלך תחתיו אעפ"כ חייב בחלה וכו' ור"ש בן לקיש פוטר: א"ל ר' יוחנן ובלבד ע"י משקה. כלומר אפי' לדבריך שאתה פוטר ובלבד אם נעשו ע"י משקה או מיין או משמן וכיוצא בו או ממים רותחין שכיתנו בהן והאור מהלך תחתיהן: מתני' פליגא על ר' יוחנן. דהא קתני לכל אלו הסופגנין וכו' שפטורין מן

מראה הפנים

הלה חייבת בתרומה וכו'. כדפירשית דחלק חלה שיש בטבל חייבת בתרומה וחלק התרומה שיש בו חייבת בחלה והכא פליגי אמוראי אליבא דר"ל בדין זה והתוספתא הוא בפ"ב דתרומות והובאה לעיל בפ"ב דדמאי בסוף הלכה א' העושה עיסה מן הטבל בין שמקדים חלה לתרומה בין שמקדים תרומה לחלה מה שעשה עשוי חלה לא תאכל עד שיוציא עליה תרומה וכו' וכ"ה הרמב"ם בפ"ג מהל' בכורים הל' ו' וכבר הבאתי מזה לעיל בדמאי וע"ש. ומיהו קשה דהיכן פליגי בהא דתנינן בתוספתא סתמא ובלי שום חולק לכך נראה לפרש דפלוגתייהו אליבא דר"ל אאידך פלוגתא דלעיל קאי דקתני דלפעמים שהוא לחלה אחת ולמעשרות שתים ולפעמים איפכא ואהא קאמר בנתיים מהו והיינו שאם עשה עיסה מן הטבל המעורב הזה שיש בו מה שנתחייב לענין חלה לחדש ולמעשרות לישן או איפכא ואין קי"ל דבעלמא העושה עיסה מן הטבל צריך תרומה מן חלק החלה וחלה מחלק התרומה שבו כדתנינן בתוספ' וכדמייתי לקמיה העושה עיסה מן הטבל וכו' והשתא פליגי בטבל המעורב הזה היכי דיינינן ליה דלמר בשם ר"ל בנתיים כבראשונה כלומר שהולכין אחר מה שצריך להפריש מן הטבל דבעלמא כראשונה וזהו תרומה ולפיכך כאן הדין הוא שאם לתרומה נתחייב מן הישן הולכין אחריו ואינו יכול להפריש ממנו התרומה שהוא על חלק חלה שיש בו לפי שלענין חלה נתחייב מן החדש ואין תורמין מן הישן על החדש וא"כ צריך להפריש על חלק החלה שבו מן החדש שיש לו במקום אחר ואם איפכא איפכא ולמר בשם ר"ל בנתיים כבאחרונה כלומר שהולכין אחר מה שמפרישין מהטבל דבעלמא באחרונה וזהו חלה שנפרשת באחרונה וא"כ ה"נ כאן לענין חדש וישן וכדאמרן ולפ"ז בעיקר דינא דהתוספתא העושה עיסה מן הטבל וכו' לא פליגי ולא מידי:

רבי יוסי אמר ר' יוחנן כל שהאור מהלך תחתיו חייב בחלה וכו'. וזהו מעשה אילפס דפליגי נמי בבבלי פ' כל שעה דף ל"ז ע"א דר' יוחנן ס"ל דמעשה אילפס חייבין אע"פ שהאור מהלך תחתיו והכי דקתני במתני' דפטורין בשעשאן בחמה כדמסקי הכא אליבא דר' יוחנן וכ"ה הרמב"ם בהל' בכורים שם בהל' י"ב כר' יוחנן ודלכתבו התוס' שם ע"כ דה"ל מעשה אילפס וכו' דר"י פסק כר' יוחנן ולא כר"ח דפסק כר"ל מדלא חשיב לה כמחולק כהדי סוי דהלכה כר"ל לגבי ר' יוחנן וכמה בסימנו שד והאמר ר"י דע"י משקה מודה ר' יוחנן דמעשה אילפס פטורה וכו' כדמוכח בירושלמי דמסכת חלה בפ"ק וכו' כזה אין דעת הרמב"ם כן שהרי כתב גם עיסה שבילשה ביין או שמן או דבש או מים רותחין וכו' אם אפאה בין בתנור בין בקרקע בין על המחבת וכו' הרי אלו חייבין בחלה ולא פטר אלא דוקא בעושה עיסה ליבשה בחמה כלבד או לבשלה בקדרה וטעמיה דהרמב"ם דהא דא"ל ר' יוחנן לר"ל ובלבד ע"י משקה לא דמודי ליה בהא אלא לשיטתיה דר"ל קאמר הכי כלומר אפי' לדבריך צריך שיהא ע"י משקה אבל לר' יוחנן אליבא דנפשיה לא ס"ל הכי אלא בכלא דמילתא אליבי' דכל שהיא נאפית לעולם כלחם חשיב לה וכין ע"י משקה או לא אלא שמדרך מעשה אילפס לאפות בו ע"י משקה וזהו נ"כ טעמו במה שכתב דלבשלה בקדרה פטורה מפני שאין זה דרך לאפיה כדמסיים בה והכ"מ בזיין שם על לבשלה בקדירה הכי אמרינן בירושלמי וכו' לא זה הדרך ולא זו העיר אלא שמעתים כדאמרן ואם שאמרו כבי"ם דיון על מכלי דמייתי ר' יוחנן דלב"ע מעשה אילפס פטורין וכו' וזהו דמייה בעלמא ואליבא דר"ע אמרו כן כלומר דלומא לן דכ"ע וכו' וזהו פשוט:

והמדומע

תוס' הרי"ד

ומן האורז אם יש בו טעם דגן חייבת בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח וקשה מה התם נמי ב' דברים רבים על אחד דהא רובא אורז. והגם דבירושלמי ס"ל הסברא דנגרירה והאורז נמי בכי חמץ הא הכא במתמינן במעורבות אלו בחמשת מינין דכולן כוי חמץ מ"מ ס"ל לרשב"ל דשנים רבים על אחד וא"כ התם נמי הא אורז הוי רובה. ולכן נאמר דרשב"ל ס"ל כר' הילה (כפ"ג) דחמי במתניתא עד שיהא רובו דגן וקשמו דגן ז"ל דהא רשב"ל ס"ל (כפ"ק דחלה) דלא שמנו אלא העושה עיסה מן החטים ומן האורז ואינו נגרר אלא עם החטים בלבד אלמא דס"ל דטעמו דגן בלבד סני בחטים ואורז. דלא רובן דגן מאי איריא חטים ואורז אפילו שאר מינים נמי כדמני בבנייתא שירא בה שאר

שנויי נוסחאות. (ט"ו) איזו בד"ו איזהו. (ש"ם) חרין בד"ו החין. (ש"ש) בו בד"ו בה.

עטורי ירושלים

בגזורותיו אף שכ"ז הו"ל לפסוק כהר"מ ותרע"ב ותשוא דקיי"ל כר"ם בגזורותיו כתב השאגת ארי' דסתם משנה נגרו ע"ש. ולכאורה היה מקום לומר לפס"ש בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ל"ט) דנגד ר' יהודה לא קיי"ל כר"ם גם בגזורותיו ות"ע בספרי הכללים ע"ש וא"כ הכא שבר פלוגתי' ר' יהודה לא קיי"ל כר"ם בגזורותיו. אולם באמת דברי השבות יעקב תמוהים ומה לו לחפש בספרי הכללים ובשה"כ נעלם ממנו פסק הר"מ פ"ג מהל' בכורות ופוש"ע יו"ד סי' ש"י דפסקו דהשוהא את הבכור שלא ע"פ חכם אפי' הראו לחכם אח"כ ומצא בו מום אסור והוא כר"ם נגד ר' יהודה במשנה בכורות (כ"ח ס') והוא מטעם דקיי"ל כר"ם בגזורותיו וכמ"ש תרמב"ן והרא"ש וש"פ מבואר דקיי"ל כר"ם בגזורותיו אף נגד ר' יהודה ואף הר"י בתוספות ביצה (כ"ז ס') דפוסק כרבי יהודה הוא משום שכתב שהוא קנס ולא גזירה ומבואר דקיימא לן כרבי מאיר נגד רבי יהודה בגזורותיו והוא פשוט:

מערכת הערוך הסופגני; טריקטא פי' בערוך (ע' רכא) סופגנים טריקטא הדובשנין מלינאלה איסקריטין חליטין דשוק. חלה המסרת חליטין דמוי. [ר' יוחנן] אמר כל שהאור בערוך (שם) אמר ר' יוחנן כל שהאור מהלך תחתיו חייב בחלה והמוציא ויוצא בה בפסח ריש לקיש אמר אינו כן א"ל ר' יוחנן ובלבד ע"י משקה:

מסורת הש"ס

פי' תוס' פסחים לו. ד"ה דל"ג ותוס' ברכות לו. ד"ה לחם.

עין משפט נר מצוה

לו
א מיי' פ"ו מבכורים ה"ו

לז
ב מיי' פ"ו מבכורים הי"ב סמ"ג עשין קמא טוש"ע יו"ד סי' שכ"ט סעי' ב

לח
ג טוש"ע או"ח סי' קסח

לט
ד מיי' פ"ו מחמץ ומצה טוש"ע או"ח סי' תס"ח

מ
ה מיי' פ"ו מבכורים הי"ב טוש"ע יו"ד סי' שכ"ט סעי' ב

גליון הש"ס

ובלבד ע"י משקה. פי' בתוס' שם וכרא"ש פ"ב סי' י' וכריב"ש סי' ח' ובמכב"ן הלכות חלה ובמהרי"ם אלגזי ובר"ן פ"ב דפסחים ובר"מכ"ן ובמלחמות:

הודפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

עין משפט
נר מצוה

מא
א מיי' פ"ז מבכורים הל"ד

מב
ב שם הל"ג טוש"ע יו"ד סי' שכט סעי' ו

מג
ג שם הל"ב טוש"ע שם סעיף ח

מד
ד שם הל"ט

המשרת והמדומע פטורה מן החלה. פתר לה בסופגנין שנעשו באור. ואין יוצאין בסופגנין שנעשו בחמה. יוצאין בסופגנין שנעשו באור. ולית הדא פליגא על ר"ש בן לקיש. פתר לה כשהיה האור מהלך מן הצד. *מיליהון דרבנין פליגין. כהנא שאל לשמואל לא מסתברא בההן מדומע. דתנינן הכא שרובה תרומה תרומה. א"ל אוף אנא סבר כן. אלא כד תיסוק לארעא דישראל את שאל לה. כד סלק להכא שמע רבי יסא בשם רבי יוחנן אפילו סאה אחת שנפלה על תשעים ותשע חולין. א"ר אבהו כד משיב רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן הסאה פוטרת את הכל. אמר ליה וכי עיגל בעיגולין דבר ברי שהתרומה עולה בידו ואת אמרת דבר קל הוא אף הכא קל הוא ויתביניה שנייא היא בעיגולין שכבר בטלו. רבי יונה ורבי יוסי תריהון בשם רבי זעירא אפילו חיטין בחיטין טוחן ומתיר: ופחות מחמשת רבעים בתבואה. א"ר (אבינא) [אבונא] הדא אמרה כשהיו פחות מחמשת רבעים. אבל אם היו חמשת רבעים מצומצמין לא בדא. ר' יוסי בי ר' בון בשם ר' אבונא לא על הדא אתאמרת. אלא על הדא דאמר ר' יוחנן מדומע פטור מן החלה. [א] ספק מדומע והנאכל משום דימוע חייב בחלה עליה. ר' יוסי בי רבי בון בשם רבי אבונא הדא דאיתמר כשהיו יותר מחמשת רבעים אבל אם היו חמשת רבעים מצומצמין פטורה מן החלה:

הלכה ד מתני' [ב] עיסה שתחילתה סופגנים וסופה סופגנים פטורה מן החלה. תחילתה עיסה וסופה סופגנין תחילת' סופגנין וסופה עיסה חייבת בחלה. וכן הקנובקאות חייבות. [ג] *המעיסה ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין. החליטה ב"ש מחייבין וב"ה פוטרין. [ד] חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו פטור למכור בשוק חייב:

חדא

ריב"ז

מיליהון דרבנן פליגי כהנא שאל לשמואל לא מסתברא בההן מדומע דתנינן הכא שרובה תרומה תרומה. פי' דס"ל הא דמדומע פטורה מן החלה מיירי כשנתערב סאה תרומה בחולין ואח"כ כשלקח ממנה חמשה רבעים הוי הכל תרומה ותרומה פטורה מן החלה והוא כפ"ל כשהיה רוב תרומה אבל אם היה רוב חולין והוי מדומע מדרבנן חייבת בחלה א"ל אף אנא סבר כן אלא כד תיסק לארעא דישראל כו' אפילו סאה אחת שנפלה לתוך צ"ט חולין והוא מטעם דפירש הר"ש ז"ל משום דאח"כ כשלקח מן המדומע הזה חמשה רבעים מצומצמים תלינן שיש בה חלק סאה מהתרומה וחסר לה שיעורא דה' רבעים ע"ז פריך ואותו הסאה פוטרת את הכל בתמיה האיך תלינן שנמצא חלק התרומה בכל חמשה רבעים ע"ז מתני' לי' וכי עיגול בעיגולין דס"ל לר' יהושע דהגדולים מעלין את הקטנים הא התם לא שייך ביטול אלא משום התלי' דתלינן שתרומה עלתה בידו ואת אמרת דבר קל ר"ל ואת מיקל גם בתרומה דרבנן בתלי' ואף הכא אמרינן בחלה דרבנן כה"ג דתלינן שתרומה עלתה בידו וא"כ מיליהון דרבנן פליגי על בר פדיה גם גבי עיגול בעיגולין דס"ל גם דטוחן ומתיר וס"ל דגבי עיגול בעיגולין נמי דעולה הוא משום תורת ביטול ולא משום התלי' ואילו מן מיליהון דרבנן דהכא משמע דעיגול בעיגולין דעולה הוא לאו נתורת ביטול אלא משום תליי' וכדמסיק דיתביני' שנייא היא עיגול בעיגולין שכבר בטלו כבר פדיה ומדלא פריך לו כן ש"מ דס"ל גם כן דלא מתורת ביטול הוא. אלא משום תליי' ע"ז מסיק הגמ' דר' יונה ור' יוסי תרוויהו בשם ר"ז ס"ל אליבא דר' יוחנן דלאו דטעמא דמדומע דחלה הוא משום תליי' ז"א אלא ג"כ משום ביטול דס"ל ג"כ דטוחן ומתיר מאיסור טבל דחלה משום דע"י טחינה נבלל כבילה ולא שייך לתליי' וכמו דס"ל לבר פדיה גבי עיגול בעיגולין דטוחן ומתיר כן ס"ל לר' יוחנן גם מדומע דחלה כן ונמצא דלא פליג ר' יוחנן על בר פדיה וכל הסוגיא הזאת מוכחת ג"כ בפ"ד דתרומות גם על הא דעיגול בעיגולין ועל מימרא דבר פדיה גם דס"ל דטוחן ומתיר ע"ז אמר מיליהון דרבנן פליגי והוא מיליהון דרבנן דהכא דמפלפלין בהאי מדומע דחלה ומביא שם כל הסוגיא הזאת ומוכח ג"כ הכא כדרך הש"ס הזה:

שמא

פני משה

מן החלה: פתר לה בסופגנין שנעשו באור. כלומר הא דקאמר ר' יוחנן בשנעשו ונאפו ע"י האש ומתני' בשנעשו ונאפו בחמה: ואין יוצאין וכו'. ברייתא היא דאין יוצאין בפסח באלו שנעשו בחמה אבל יוצאין באלו שנעשו באור והאי מתניתא מסייעא לר' יוחנן: ולית הדא. מתניתא פליגא על רשב"ל דהא קתני יוצאין בשנעשו באור ומשמי' דר"ל פתר לה כשהיה האור מהלך מן הצד דהוי כעין מעשה תנור אבל בשהאור מהלך תחתיו ס"ל דלאו פת הוא: מיליהון דרבנן פליגין וכו'. כל האי סוגיא עד אפילו חטין בחטין טוחן ומתיר גרסינן לה לעיל בפ"ד דתרומות בהל' ח' והך מיליהון דרבנן פליגין התם הוא דשייכא אדלעיל שם וכן כל הא דלקמן ואיידי דאיירי כאן במדומע מייתי לה אגב גררא כדרך הש"ס הזה ולא שייכא כלל וכלל לגירסא דמתני': ופחות מה' רבעים בתבואה. קתני במתני' דפטורה מן החלה אמר ר' אבונא הדא אמרה כלומר לא שנו אלא בשהוא פחות מה' רבעים ממש אבל אם היו ה' רבעין מצומצמין לא בדא אמרו שפטורה וקמ"ל דלא חיישינן הואיל והשיעור בתבואה מצומצם הוא שמא תתמעט בטחינה ויהיה בקמח פחות מכשיעור: לא על הדא איתאמרת. הא דר' אבונא אלא על הדא דר' יוחנן דמדייק מהמתני' דקתני המדומע פטור ומשמע הא אם ספק מדומע הוא כגון שתי קופות ונפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן ואינו ידוע לאיזה מהן נפלה דהויא ספק מדומע וכן הנאכל משום דימוע כלומר שיש בו איזה חשש דימוע ונאכל בתורת דימוע להכהן חייב בחלה ועליה קאמר ר' יוסי בר' בון דאיתמר ההיא דר' אבונא והכי הוא דאיתמר דלא שנו אלא בשהיו יותר מחמשת רבעים דלכך חיישינן דשמא יש כאן שיעור חיוב חלה מהחולין שיש בו וחייב בחלה אבל אם אין במדומע הזה אלא ה' רבעין מצומצמין פטורין מן החלה דשמא כל החמשת רבעין הן מהתרומה וכגון לאחר שנפלה להפחות ממאה חולין נטל מהן ה' רבעים מצומצמין ועשה עיסה דבכה"ג תלינן דלאפשר כל ה' רבעין מן התרומה הן ואפי' בספק מדומע פטורה מן החלה:

הלכה ה מתני' עיסה שתחלתה סופגנין. שעשאה מתחלה בלילה רכה כדי לעשותה סופגנין וכך עשאה בסופה סופגנין כמתני' דלעיל שטחן בה יין או שמן ודבש או שמבשלה במים רותחין זו היא שפטורה מן החלה כדתנינן לעיל ומשום סיפא נקיט לה: תחלתה עיסה וכו'. כלומר אבל אם בתחלה עשאה שתהא עיסה גמורה לאפות הימנה פת והשלימה בסוף כמעשה סופגנין או איפכא תחלתה מעשה סופגנין והשלימה עיסה גמורה לעשותה פת חייבת בחלה: וכן הקנובקאות. והן העשוי מקמח קלוי

כילום

מסורת הש"ס

ירושלמי תרומות פ"ד הל"ח

פסחים לז:

תוס' הרי"ד

אחר מיכן עד שיהא רובה דגן וטעמו דגן אחר לא בעינן אחרים כמו שבארתי לעיל בארוכה ואין לומר דהכא נמי הוא חייב בחלה מדרבנן לשיטת רמב"ע. וי"ל דהשיטה הלא אלא מאן יוצא בה ידי חלה הא פריך רבא במס' נזירים (דף ל"ז) סב"ע כעושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואע"ג דרובה אורז. ומשמי מדרבנן אי הכי לימא סיפא ואדם יוצא בפירי חובתו בפסח. אלא מין במינו ברובה אין בטלים מינו בשעמא הכי מוכח ממעטינן סב"ע דמין במ"מ כטעמא דטעם כעיקר מדאורייתא. ואפילו לשיטת הירושלמי אין ממעטין סוכתו דסב"ע מדאורייתא דהא הטעם משום גזירה אבל מ"מ לרמב"ע בודאי יקשה דהא הוא ס"ע אפילו בחמשה מינין שבולן כזי תאן מ"מ ס"ע דהוי מדרבנן משום כ' דברים רכים וכו' א"כ לפ"ז מאי אהני לן ספכנא הגזירה. לכן נראה לפענ"ד דגבי חלה לא שייך סב"ע מדאורייתא דהא דקי"ע דסב"ע דאורייתא היינו דוקא בדאיכא כזית בכדי אכילת פרס אבל בדליכא כזית בכא"פ לאו דאורייתא לכל דיעות הפוסקים ז"ע ורק בזה מחולקין הרמב"ם ז"ע והפוסקים ז"ע דכל הפוסקים ז"ע ס"ע דבדאיכא כזית בכדי אכילת פרס אף שאכל רק כזית אחד נקרא טעמו וממשו. והרמב"ם ז"ע בפט"ו ממא"א כתב דבעינן שאכל כל אכילת פרס או נקרא טעמו וממשו אבל כל זמן דלא אכל כל אכילת פרס לכ"ע לאו דאורייתא וא"כ האיך שייך הכא גבי חלה סב"ע והא כתב הרא"ם ז"ע (בס' נ"ה) טעם דבעינן כזית בכדי אכילת פרס ז"ע ואע"ג דטעם כעיקר ילפינן מקרא מ"מ מסתבר לומר דלא החמירה תורה בנתינת טעם של איסור בשיעור לגופו לאיסור כששיעור ב"ע יותר על האיסור עצמו שאם שאיסור בעין ניכר בתוך השיעור בלא נתינת טעם לא היה לוקה עליו דהיינו ביותר מכדי אכילת פרס שכ"ע אלמא דלא קי"ע סב"ע אלא באומן שהיו לוקין עליו אם היה בעין ולפיכך כשאין בו כזית בכא"פ ליכא רק איסורא בעלמא ולא מלקות משום דלא חמיר סב"ע מאם היה האיסור בעין לבדו והא דאיכא איסורא בדליכא כזית בכא"פ לשיטת ר"ת ז"ע הוא משום דגם בחצי שיעור אסור מן התורה ולפיכך ע"י סב"ע איכא עליו האיסור דח"ש מכל"ל כמו שהיה בעין וכן כ' הרשב"א ז"ע בת"ה הסברא זו לשיטת ר"ת ז"ע דכשהות מכדי אכילת פרס אסור מדאורייתא ואין לוקין עליו הוא משום דח"ש אסור מן התורה מוכח דכ"ש ז"ע ביו"ד סי' צ"ח ע"ש. ולפ"ז האיך שייך גבי חלה דסב"ע כיון דבעינן כזית בכדי אכילת פרס והכא ליכא כזית בכא"פ מאי אהני לן כיון דלפ"ז סי' כזית בכא"פ מה נכך דהא בעיקר החלה של כזית בכדי אכילת פרס הוא שאם היה בעין היו לוקין עליו לפיכך השתא נמי לוקין דעשאה התורה לטעם כעיקר וממשו ולא גרע מאלו היה ממשו בלא תערובת וכן כשאין בו כזית בכא"פ נמי איסורא איכא משום דעשאה התורה לסב"ע ואילו לא היה בתערובת ואסור משום ח"ש אבל כל היכא דלא היה בעין לא היה עליו איסור לא אמרינן

דטעמא

מראה הפנים

והמדומע פטור. כדפרש"י ומדרשת הספרי הוא וכתב הר"ש דבחלה בזמן הזה דרבנן איירי כדאמר בירושלמי (דף מו) דלא אתי דימוע דרבנן ומפקיע חלה דאורייתא אבל דעת הרמב"ם אינו כן דהתם וכתב בפ"ו מהל' בכורים בהל' ד' המדומע פטור מן החלה וידוע הוא דאף לדעת הרמב"ם בכל הוא מדרבנן בזמן הזה בין תרומה בין חלה כמ"ש בסוף פ"א מהל' תרומות מ"מ מבואר הוא בכל המקומות דין הנוהג מן התורה ודין דמדבריהם כדויאר כדין חלה בפ"ה ובפ"ו ובפ"ח שם וכן בדין תרומה ומעשרות כמו שביאר הכל במקומם ואע"ג דשהו ז"ע דמדומע פטור אף מחלה דאורייתא ונראה דאף דס"ע דדימוע דרבנן כמו שכתב בסוף פ' י"ד מהל' תרומות מ"מ לא קשיא עליה מהאי סוגיא דנדה וכל הסוגיא התם דשקיל וטרי אליבא דמ"ד מופלא סמוך לאיש מדרבנן ומותיב עליה מהאי דר' יוסי דפ"ק דתרומות ומשני קסבר ר' יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן והדר פריך עלה מהאי דסדר עולם וכו' ע"ש דאף דמשמע דהאי סברא דלא אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דאורייתא כפשיטות איתמר מ"מ כל זה אליבא דהאי תלמודא דבעי לאוכוחי מינך ס"ע לר' יוסי ושקיל וטרי בה והכל אליבא דהאי מ"ד מופלא מדרבנן הוא אבל אנן קי"ע דמופלא מדאורייתא הוא וא"כ אין ראיה מהתם דיש לומר דאף דימוע דרבנן לענין לאסור בחולין הוא משום דמדאורייתא חד בתרי בטל אבל לענין לפטרו מהחלה הא מ"מ איכא בי' תרומה כל זמן שלא הועלה ואיתא וקיימת דרשת הספרי ולא תא אמר בכך נפרמס: **כהנא** שאל לשמואל וכו'. כה"ג הביא לזה ופי' מה שפירש והאמת יורה דרכו דהא על הא דקאמר מיליהון דרבנן פליגי קאי ואין כל זה שייך כלל וכלל לכאן מתני' דהכא אלא בפ"ד דתרומות להאמר כולה כן מילתא והתם קאי וכמו שפירשתי בפנים והכא אגב גררא הוא דנסבה: **ספק** מדומע וכו' חייב בחלה. כן פסק הרמב"ם בפ"ו מבכורים בהלכה ד' וסתם וכתב ספק מדומע חייב בחלה ולא חילק בין אם הן כשיעור מצומצם או לא כדבעי ר' יוסי בר' בון לחלק כאן ושמעתיה דהוא"ל ומספקא הכא אם על הדא איתמר כן דר' אבונא או על הקדמייתא לפיכך פסק כסתם לישניה דר' יוחנן:

כנין

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה